

Адаптація учнів 5 класу до навчання в основній школі

Калитянська ЗОШ І – ІІІ ступенів

Творення людини — це найвища напруга всіх духовних сил: це і життєва мудрість, і майстерність, і мистецтво».

В. Сухомлинський

**«У кожної людини є сонце,
треба тільки дати йому
МОЖЛИВІСТЬ СВІТИТИ».**

Сократ

Вправа «Мозковий штурм»

У кожного з нас є свій власний досвід з адаптації:

- вперше пішли до школи;
- перехід з однієї школи до іншої;
- потрапляння до різних груп людей в таборі, музичній школі, спортивній секції;
- вступ до ВУЗу;
- початок роботи молодими спеціалістами;
- перехід з одного колективу в інший.

Опишіть асоціації, які у вас викликає адаптація до нових умов

Вправа «Перевтілення»

Всім учасникам пропонується згадати ті моменти життя, коли вони були учнями, й закінчити речення з позиції свого особистого учнівського досвіду минулих років.

Уявімо себе п'ятикласниками.

- ❖ «Чого боялися ви найбільше, переходячи до 5-го класу? Що було найважчим для вас?»
- ❖ «Коли я вчилася в школі, то...»
- ❖ «Коли вчитель був невдоволений моїми діями, то...»
- ❖ «Коли я не була готова до уроку, то...»
- ❖ «Коли мені було нудно на уроках, то ...»
- ❖ «Найцікавішим у шкільні роки було ...»

Актуальність

- Перехід учнів з початкової школи до основної пов'язаний із змінами умов навчання п'ятикласників і справедливо вважається кризовим періодом.

Сьогодні в Україні лише **28%** п'ятикласників зберігають таку ж високу успішність навчання, як по закінченню початкової школи. Тому проблема наступності між початковою та середньою ланками освіти залишається актуальною і потребує широкого обговорення в школі.

Чинники, що впливають на процес адаптації:

- Фізичне здоров'я**
- Комунікативні здібності**
- Рівень шкільної мотивації**
- Особистісні якості дитини**
- Вплив сім'ї**

Небезпечні новоутворення, що впливають на процес адаптації:

- **Мотиваційна криза**
- **Знижена самооцінка**
- **Незадоволення власними успіхами**
- **Невміння розподілити свій час**
- **Розгубленість**

Причини труднощів періоду адаптації

Різка зміна умов навчання

- збільшився обсяг і кількість навчальних предметів;
- збільшилось тижневе навантаження;
- розширилося коло вчителів-предметників, з якими учні мають постійно спілкуватися;
- розмаїтість і якісне ускладнення вимог, що висувають перед учнем різні вчителі-предметники;
- на зміну першій учительці прийшов класний керівник;
- відбувся перехід на кабінетну систему навчання;
- змінився статус "старшого" у початковій школі на "наймолодшого" – в основній.

- Що робити, коли ображають старшокласники?
- Як впоратись із зростанням кількості уроків, а, отже, і домашніх завдань?
- Як стати значимою людиною для класного керівника?
- Як не загубитись в просторах школи?
- Як розподілити час на перерви і для переходу в інший кабінет, і для підготовки до наступного уроку, і для відпочинку, і для відвідання їдальні?
- Як налагодити відносини з різними учителями, пристосуватися до їхніх вимог, методів навчання, темпераменту?

Причини труднощів періоду адаптації

Вікові особливості учнів

фізичні та фізіологічні зміни

- початок статевого дозрівання;
- інтенсивний ріст тіла;
- зростання фізичного навантаження на всі органи;
- нерівномірність фізичного розвитку і нервової системи

- підвищена втомлюваність;
- зниження рівня концентрації уваги;
- часта зміна настрою;
- уповільнення будь-якої діяльності;
- зниження успішності

нестійкість психіки

- недосконалість нервової системи;
- незначний життєвий досвід;
- низький ситуативний імунітет

- роздратованість;
- збудженість;
- психічне напруження;
- [проблеми соціалізації](#)

Причини труднощів періоду адаптації

Організаційні недоліки

**недоскона-
ла система
організації
навчально-
виховного
процесу**

- відсутність чітких вимог до учня;
- дезорганізованість педагогічного та учнівського колективів

**неправильні
методи
виховання
в сім'ї**

- несприймання дитини;
- відсутність єдиних вимог з боку батьків;
- жорстоке ставлення до дитини;
- занадто лояльне ставлення до дитини

- низька організованість;
- неуважність і недисциплінованість на уроках;
- низький рівень працездатності ;
- зниження інтересу до навчання і його результатів;
- високий рівень тривожності.

Причини труднощів періоду адаптації

- недоліки розвитку інтелектуальних здібностей – вищих форм мислення, що не розвинулися в початковій школі;
- неповноцінність навичок, зокрема навичок читання, письма, лічби;
- несформованість понятійного мислення;
- відсутність мотивації навчання;
- несаможиттєвість учнів;
- деіндивідуалізація, знеособлювання підходу вчителів-предметників до учнів;
- високі вимоги учителів-предметників, які часто не бачать різниці між п'ятикласниками й іншими учнями основної школи;
- предметне навчання (важко переключитися з одного виду діяльності на інший).

Проблеми наступності у навчанні

Деадаптація

Деадаптація учнів – порушення процесу пристосування до нових умов навчання, що характеризується зниженням успішності в навчанні, неадекватною поведінкою учнів, зниженням самооцінки, підвищеним рівнем тривожності.

Прояви деадаптації:

- у вигляді реакції активного протесту (агресивність, негативізм, напруженість, роздратованість);
- у вигляді пасивного протесту (депресія, страх, відсутність інтересу до навчання та шкільного життя);
- у вигляді реакції тривожності (невпевненість, напруженість, нестійкий контакт з однолітками).

Ознаки успішної адаптації п'ятикласника

- успішне засвоєння навчального матеріалу;
- готовність до виконання вимог учителів без попереднього заохочення;
- адекватне сприймання оцінок учителя;
- активність, уважність, стриманість на уроках;
- позитивне оцінювання власних дій і результатів докладених зусиль;
- спілкування з однокласниками та учнями старших класів;
- вміння робити правильний вибір...

Робота з визначення адаптації п'ятикласника до нових умов навчання в школі II ступеня дуже важлива, бо діти вступають у новий період життя, протягом якого йде становлення особистості.

Ефективний перебіг процесу адаптації до навчання в основній школі забезпечать цілеспрямоване координування дій адміністрації школи, учителів-предметників, класного керівника, просвітницька робота з батьками та діагностична і консультативна робота практичного психолога й соціального педагога.

Анкетування учнів

(5-А кл. (17 уч.обстеж.))

На яких уроках тобі цікаво?

- Математика – 29 %
- Українська мова – 29 %
- Фізична культура – 23,5 %
- Трудове навчання – 23,5 %
- Інформатика – 23,5 %

Анкетування учнів

(5-Б кл. 21 уч.обстеж.)

На яких уроках тобі цікаво?

- Образотворче мистецтво – 24 %
- Українська мова – 28 %
- Фізична культура – 57 %
- Трудове навчання – 67 %
- Інформатика – 14 %

Найбільш складний предмет

5-А клас (17 уч.обстеж.)

- Математика – 35 %
- Англійська мова 29%
- Німецька мова – 23%
- Історія – 18 %
- Немає таких – 12 %

Найбільш складний предмет

5-Б (21 уч.обстеж.)

- Математика – 43%
- Природознавство- 43
- Англійська мова 62%
- Історія – 38%
- Німецька мова – 33%

На яких уроках працюєте в групах, парах?

- Основи здоров'я
- Природознавство
- Трудове навчання
- Фізкультура

Виконують д/з самоcтійно

(5-А клас (25 уч. обстеж.)

- **З математики – 28%**
- **Української мови-8%**
- **Природознавств-16%**
- **З усіх предметів–64%**

Виконують д/з самоcтійно

(5-Б клас (24 уч.обстеж.)

- **З усіх предметів–54%**
- **Математики – 25%**
- **Української мови-
21%**

Чи відчуваєш страх на якомусь уроці? Чому?

- **Страх отримати погану оцінку – 27%**
(англійська м., історія, природознавство,
німецька м., математика і ін.)
- **Контрольна робота – 42%**
- **Боюсь неправильних відповідей – 16%**
- **Невпевнений в собі – 7%**

Методичні рекомендації

1. Адміністрації школи забезпечити:

- попередній розподіл педагогічних кадрів для роботи у майбутніх 5-х класах;
- розроблення методичних рекомендацій з питань організації навчально-виховного процесу у 5-х класах;
- дотримання санітарно – гігієнічних вимог у школі;
- постійний контроль за діяльністю класного керівника, учителів-предметників, які викладають у 5-х класах, при потребі надавати допомогу.

2. Учителям-предметникам, які читають у 5-х класах:

- враховувати в навчально-виховному процесі вікові психофізіологічні особливості учнів;
- враховувати труднощі адаптаційного періоду, вікові особливості п'ятикласників у виборі термінології, методичних прийомів;
- **не перевантажувати учнів надмірними за обсягом домашніми завданнями, дозувати їх з урахуванням рівня підготовки учня, гігієнічних вимог віку;**
- стежити за темпом уроку: високий темп заважає багатьом дітям засвоювати матеріал;
- налагоджувати емоційний контакт з класом та з батьками учнів;

2. Учителям - предметникам 5-х класів

«Більшість вчителів витрачають час на питання, покликані встановити, чого учень не знає, а справжнє мистецтво постановки питання полягає в тому, щоб з'ясувати, що учень знає або здатний пізнати».

Альберт Ейнштейн

- **не використовувати оцінку як засіб покарання учня:** оцінка досягнень повинна орієнтуватись на успіх, сприяти мотивації навчання, а не її зниженню;
- **фіксувати позитивну динаміку в розвитку кожного учня** (не порівнювати учнів одного з одним, а порівнювати певні досягнення сьогодні і вчора);
- **розвивати навички самоконтролю, вміння оцінювати свою роботу і роботу класу;**
- **забезпечувати наступність вимог між початковою і середньою школою;**
- **на засіданнях методичних об'єднань розглянути критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи та здійснити порівняльний аналіз вимог в основній школі;**

2. Учителям-предметникам, які читають у 5-х класах:

- формувати активно – пізнавальне ставлення до свого предмету;
- розвивати навички самостійної роботи: користування додатковою літературою, словниками, довідниками, інтернет – ресурсами;
- спонукати учнів до вивчення правил, практичного їх застосування за допомогою інтерактивних методів (робота в групах, парах, форма діалогу);
- розвивати уважність, уміння зосереджуватися на окремих деталях;
- дотримуватися єдиних вимог до усного та писемного мовлення;
- на кожному уроці проводити фізкультхвилинки;
- виховувати почуття відповідальності за одержані знання, переконувати учнів у майбутньому їх застосуванні;

2. Учителям-предметникам, які читають у 5-х класах:

- не створювати ситуацій, що травмують психіку, під час виставлення оцінок за контрольні роботи, семестрові тощо;
- виставляти оцінки не формально, а з урахуванням особистих досягнень кожного учня;
- враховувати принципи роботи з обдарованими дітьми, які мають високі потенційні здібності;
- під час навчально–виховного процесу та на уроках фізичного виховання , під час позаурочних, позашкільних заходів враховувати стан здоров'я школярів.

Методичні рекомендації

3. Учителям початкових класів :

- прагнути не механічного заучування, а осмисленого запам'ятовування учнями правил та основних понять з навчальних дисциплін;
- працювати над розвитком зв'язного мовлення учнів, логічного мислення, орфографічної грамотності;
- активізувати роботу на розвиток концентрації та обсягу уваги.

Методичні рекомендації

4. Класним керівникам:

- спланувати роботу зі здійснення соціально-педагогічного супроводу за результатами діагностичних досліджень;
- спільно з практичним психологом та соціальним педагогом провести батьківські збори щодо актуальних проблем виховання дітей молодшого підліткового віку, зокрема «Психологія співпраці: як будувати свої взаємини з підлітком?», проводити групові та індивідуальні консультування батьків з проблем адаптації.

Методичні рекомендації

5. Практичному психологу та соціальному педагогу:

- забезпечити соціально – психологічний супровід навчально–виховного процесу в період адаптації;
- створити і організувати роботу корекційних груп учнів, які відчувають труднощі у навчанні та спілкуванні;
- постійно проводити індивідуальне консультування батьків і учнів з проблемних питань навчання та виховання;
- провести тренінги з учнями 5-х класів, спільні заняття учнів та батьків для зменшення емоційної напруги, створення належних умов навчання і виховання дітей в сім'ї і школі.

The background is a collage of educational and seasonal symbols. On the left, a globe is partially visible with autumn leaves scattered around it. In the center, the text is displayed in a bold, black, serif font. To the right, there is a large, ornate bell and a clock face. At the bottom, several books with red and green covers are stacked. The overall color palette is warm, dominated by yellows, oranges, and reds, suggesting an autumn theme.

**Потрібно знати дитину,
знати її силу і слабкості,
розуміти її думки, переживання,
бережно доторкнутися до її серця...**

В. О. Сухомлинський